

АНАЛІЗ УЗГОДЖЕНОСТІ ПОКАЗНИКІВ ІНДЕКСУ ГЛОБАЛЬНОГО ГЕНДЕРНОГО РОЗРИВУ ДЛЯ УКРАЇНИ

Сандирєва М.А.

Науковий керівник: канд. фіз.-мат. наук, доцент Акбаш К.С.

***Анотація.** В статті розглядається проблема гендерної нерівності, яка посідає не останнє місце за актуальністю. Проаналізовано методичку та показники індексу гендерного розриву в Україні, визначено залежність між ними за допомогою коефіцієнта конкордації Кендала та місце України у міжнародному рейтингу GGI за 12 років. На основі проаналізованих даних можна сформуувати подальшу програму для поліпшення показників індексу гендерного розриву України.*

***Ключові слова:** гендерна нерівність, показник конкордації Кендала.*

***Abstract.** The article deals with the problem of gender inequality, which takes no the last place in its relevance. The methodology and indexes of the gender gap index in Ukraine are analyzed, the relationship between indexes are determined by the Kendal concordance coefficient and assigned to Ukraine's position in international GGI rating for 12 years. On the basis of the analyzed data, it is possible to form a further program to improve indicators of gender gap in Ukraine.*

***Key words:** Gender Inequality, Kendal Concordance Indicator.*

Постановка проблеми. Гендерна нерівність гальмує розвиток суспільства, що знаходить своє підтвердження у таких негативних наслідках, як зростання витрат на добробут і управління, зниження продуктивності праці, уповільнення економічного зростання. Саме тому ООН відносить цю проблему до категорії глобальних і рекомендує державам змінювати існуючі гендерні моделі, орієнтовані на збереження системи нерівних цінностей і подвійних стандартів [1].

Аналіз досліджень і публікацій. Гендерній проблемі присвячується багато досліджень вітчизняних вчених: Бойко О.В., Лавріненко Н.В., Лобанової Л.С., Левченко К.Б., Гілко В.І. та ін. Існуючі публікації висвітлюють основні аспекти гендерної нерівності в Україні, причини її існування та можливі напрями вирішення цієї проблеми. Проте, самі гендерні проблеми, які існують в українському суспільстві, висвітлені не зовсім достатньо, у тому

числі і на регіональному рівні. Існує ряд гендерних індексів, які розраховуються на рівні країн та адаптуються на рівень регіонів. Формули обрахунку основних індексів оцінювання гендерного паритету у освіті наведені у роботі [2]. Узагальнення цих індексів наводяться у роботах [3-5], а саме вводяться питомі індекси для оцінки гендерного паритету.

Мета статті: проаналізувати блоки показників індексу гендерного розриву в Україні на предмет узгодженості їх зміни та проаналізувати динаміку зміни місця в міжнародному рейтингу України з 2006 року по 2017 рік.

Виклад основного матеріалу (результатів) дослідження. Індекс глобального гендерного розриву (Global Gender Gap Index (GGGI)) був вперше представлений Всесвітнім економічним форумом у 2006 році для визначення масштабу гендерних розбіжностей, відстежуючи їх зміни з часом.

Методологія розрахунку Індексу не змінилася. Починаючи з самого першої доповіді, гендерний розрив оцінюється в чотирьох критичних областях нерівності між чоловіками і жінками та за допомогою 14 параметрів. Кожен показник входить з певною вагою в проміжний індекс по одній з чотирьох зазначених областей (підіндекс). Потім будується зведений індекс гендерної нерівності. Бали, набрані країнами в рейтингу гендерної рівноправності, можуть розглядатися як процентний еквівалент усунутого розриву між чоловіками і жінками, де 1 або 100% означає повну рівність, а 0 - повну нерівність.

Цей індекс відображає саме розрив між статями, незалежно від рівня того чи іншого показника. Наприклад, країна, в якій рівень освіти чоловіків і жінок однаково низький, матиме високе значення індексу, оскільки в ній немає гендерних відмінностей в доступі до освіти.

Розглянемо таблицю індексів гендерного паритету по всім 14-м показникам індексу GGGI.

Таблиця 1. Індекси гендерного паритету

Рік		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Економічна участь та можливість	Участь у робочій силі	0,78	0,87	0,86	0,88	0,86	0,86	0,86	0,86	0,85	0,85	0,83	0,83
	Рівень оплати праці за аналогічну роботу	0,65	0,6	0,67	0,64	0,61	0,6	0,66	0,69	0,69	0,66	0,66	0,7
	Очікуваний заробіток	0,53	0,53	0,55	0,58	0,59	0,6	0,61	0,61	0,65	0,64	0,6	0,6
	Законодавці, високопосадовці та управлінці	0,64	0,75	0,62	0,65	0,63	0,63	0,63	0,7	0,66	0,62	0,66	0,65
	Професійні та технічні робітники	1,7	1,5	1,78	1,8	1,77	1,77	1,77	1,77	1,74	1,74	1,66	1,66
Рівень освіти	Рівень грамотності	0,99	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Зараховані у початкову школу	1	1	1	1	1	1	1,01	1,01	1,02	1,02	1,02	1,02
	Зараховані у середню школу	1	0,94	1,01	1,01	1,01	1,01	1,01	1	1	1	1,01	1,01
	Зараховані у вищі навчальні заклади	1,19	1,2	1,23	1,24	1,25	1,27	1,25	1,18	1,15	1,19	1,16	1,16
Здоров'я та тривалість життя	Стать при народженні	0,95	0,93	0,94	0,94	0,94	0,94	0,94	0,93	0,93	0,94	0,94	0,94
	Очікувана тривалість здорового життя	1,16	1,16	1,16	1,16	1,16	1,16	1,16	1,16	1,14	1,14	1,14	1,13
Політичні права	Жінки в парламенті	0,01	0,1	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,1	0,11	0,14	0,14	0,14
	Жінки на посадах міністрів	0,06	0,06	0,05	0,05	0,05	0,05	0	0	0,17	0,12	0,12	0,15
	перебування жінки на посадах Прем'єр-міністра або Президента (за останні 50 років)	0,01	0,01	0,03	0,05	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06

Проаналізуємо узгодженість показників у блоках індексу GGGI за допомогою коефіцієнту конкордації.

Коефіцієнт конкордації показує ступінь узгодженості складових показників за важливістю кожного з оцінюваних параметрів і обчислюється за

формулою: $W = \frac{12S_w}{k^2 n^3 - n}$, де k – кількість факторів (показників у блоці), n – число спостережень (років), S_w - відхилення суми квадратів рангів від середньої квадратів рангів. Цей коефіцієнт коливається від 0 до 1. При величині даного коефіцієнта менше 0,3 показники вважаються неузгодженими. При знаходженні величини коефіцієнта в діапазоні від 0,3 до 0,7 узгодженість вважається середньою. При величині більше 0,7 узгодженість приймається як висока.

1) Для сфери *«економічна участь та можливості»* ($k = 5$ – кількість показників цієї сфери, $n = 12$ років – кількість спостережень): $W = 0,194$. Так як $0 < W < 0,5$ – узгодженості між показниками сфери *«економічна участь та можливості»* майже не існує. Це пов'язано з тим що, коли кількість жінок серед законодавців, високопосадовців, управлінців, професійних та технічних робітників збільшувалася, заробітна плата за аналогічну роботу не змінювалася, а іноді, навпаки – зменшувалась.

2) Для сфери *«рівень освіти»* ($k = 4$, $n = 12$): $W = 0,263$. Так як $0 < W < 0,5$ - узгодженість між показниками сфери *«рівень освіти»* дуже низька. Це пов'язано з тим, що згідно із Законом України «Про загальну середню освіту» початкова та середня освіта є обов'язковою. Тому індекс гендерного паритету майже рівний одиниці у всі роки. У той час, як серед зарахованих у вищі навчальні заклади більше жінок, через те що частина чоловіків одразу після школи йдуть до армії, або на роботу. Але порівнюючи з 2006 роком цей індекс дещо змінився і потрохи наближується до 1.

3) Для сфери *«здоров'я та тривалість життя»* ($k = 2$, $n = 12$): $W = 0,365$. Так як $0 < W < 0,5$ - узгодженість між показниками сфери *«здоров'я та тривалість життя»* досить низька. Це пов'язано з тим, що індекс гендерного паритету статі при народженні не змінюється і становить 0,94. А індекс очікуваної тривалості здорового життя становив 1,16 на 2006 рік (що означало гендерну нерівність на користь жінок через деякі фізіологічні особливості) і 1,13 на 2017 рік. Така зміна, хоч і досить низька, пояснюється впливом соціальних факторів, наприклад, збільшенням шкідливих звичок

(алкоголь, куріння, наркотики) не лише у чоловіків, але й у жінок; фемінізацію на ринку праці, тобто залучення жінок до більш важкої фізичної праці на рівні з чоловіків і т.п.

4) Для сфери «політичні права» ($k = 3, n = 12$): $W = 0,513$. Так як $0,5 < W < 1$ - узгодженість між показниками сфери «політичні права», хоч і на середньому рівні, але існує. Це пов'язано з тим, що індекс гендерного паритету майже однаково змінювався. Тобто в ті роки, коли відбувалося зменшення кількості жінок у парламенті, їх кількість скорочувалась і на посадах міністрів, і так само навпаки із збільшенням.

5) Для загального коефіцієнту конкордації ($k = 14, n = 12$): $W = 0,066$. Так як $0 < W < 0,5$ - узгодженості між усіма показниками майже не існує. Це пов'язано із різними факторами, що впливають на ту чи іншу сферу. І якщо в деякі сферах, або в деяких показниках окремих сфер спостерігається підвищення індексу гендерного паритету, як наприклад у сфері «політичні права», то в інших навпаки – він знижується, як у показнику «очікувана тривалість здорового життя» у сфері «здоров'я та очікувана тривалість життя».

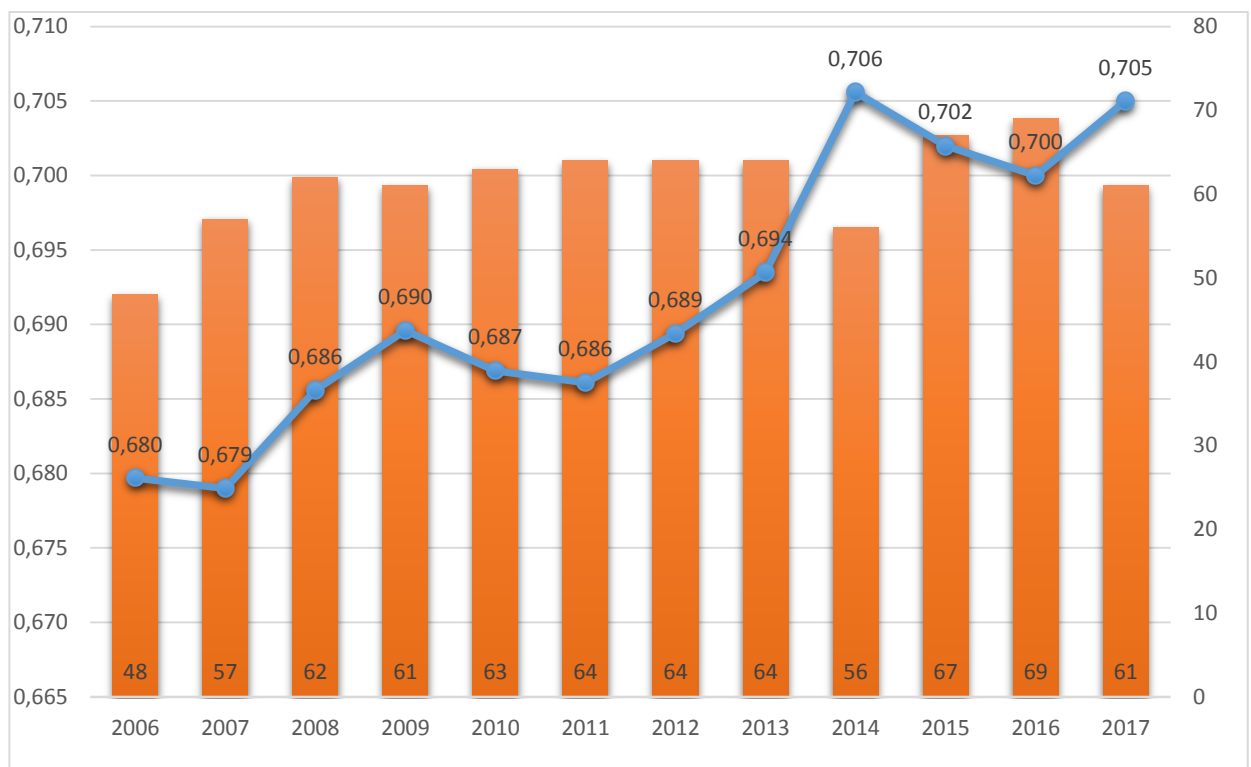
Далі проаналізуємо місце України у міжнародних рейтингах GGGI. У 2017 рік Україна посіла 61 місце серед 144 країн в загальносвітовому рейтингу гендерної рівності, який опублікував Всесвітній економічний форум в Женеві. Порівнюючи рейтинг країни з 2006 року, складно оцінити динаміку змін, так як кількість країн які приймали участь у дослідженні за 12 років завжди змінювалася. Так, наприклад, у 2006 році їх кількість становила 115, а у 2016-2017 рр. – 144. Але, якщо порівнювати з минулим 2016 роком, то Україні піднялася на 8 сходинок (з 69 на 61), що можна побачити на Рис.1.

Таблиця 2. Рейтинг України за GGGI

Рік	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
GGGI	0,680	0,679	0,686	0,690	0,687	0,686	0,689	0,694	0,706	0,702	0,700	0,705
Рейтинг	48	57	62	61	63	64	64	64	56	67	69	61

К-сть країн	115	128	130	134	134	135	135	136	142	145	144	144
-------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Зазначимо, що «Індекс гендерного розриву» для України на 2017 становить $GGGI = 0,705$, а це означає, що гендерну нерівність в країні подолали на 70,5%. У той час, як середньосвітовий «індекс гендерного розриву», згідно з підрахунками експертів, становить 0,68. Хоча за 12 років цей показник в Україні зріс лише на 0,025, порівнюючи з 2006 роком прослідковується динаміка покращення гендерної рівності (Рис.1).

Рис.1. GGGI та рейтинг України за 2006-2017 рр.

Найнижче місце серед 4 сфер, які складають GGGI Україна займає за критерієм – розширення політичних можливостей. Хоча в Україні за останні роки було прийнято цілий ряд законів і документів, котрі виголошують рівні права і можливості жінок, президентом, урядом, парламентом та іншими органами влади було мало зроблено для їх фактичної реалізації. На державному та місцевому рівнях не створено механізм, який забезпечує проведення в життя політики гендерної рівності.

Висновки та перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. У статті проаналізовано статистичні зміни з часом складових показників індексу GGI.

Знайдено коефіцієнти конкордації Кендала між показниками для кожної з чотирьох сфер, які формують індекс глобального гендерного розриву та визначено, що між показниками таких сфер, як: «економічна участь та можливості»: $W = 0,194$; «рівень освіти»: $W = 0,263$; «здоров'я та тривалість життя»: $W = 0,365$ – залежність дуже низька і лише для сфери «політичні права»: $W = 0,513$ – існує залежність, що пов'язано з однаковою динамікою змін показників цієї сфери з часом.

Визначено, що у 2017 році у міжнародному рейтингу GGI Україна посіла 61 місце серед 144 країн, а індекс гендерного розриву становить $GGI_{2017} = 0,705$, що перевищує середньосвітовий «індекс гендерного розриву» $GGI_{2017} = 0,68$. А також проаналізовано динаміку зміни GGI України за 12 років і визначено позитивну зміну у досягненні повної гендерної рівності, хоч і лише на 0,025 одиниць.

Список використаної літератури

1. *Пищуліна О.* Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України / Ольга Пищуліна. – Центр Разумкова. – К.: Видавництво «Заповіт», 2016. – 244 с.
2. Статистика та індикатори сфери освіти з врахуванням гендерного фактору: практичний посібник (навчальний матеріал для семінарів зі статистичних даних і показників освіти). [Пер. з англ. К. Акбаш, Н. Пасічник, передмова та наукова редакція Р. Ріжняк] Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури. ЮНЕСКО (UNESCO) – 2017. – 52 с.
3. *К.Акбаш, Н.Пасічник, Р.Ріжняк* Визначення показників розподілу гендерних груп за характерними ознаками. Статистика України. 2017. – т.77. - №2. – с.6-12.
4. *К.Акбаш, Н.Пасічник, Р.Ріжняк* Аналіз анкетування з гендерної тематики студентів з використанням показників питомої асиметрії. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах «Грані». – 2017. – т.20. – № 6/146. – с.5-16.
5. *К.Акбаш, Н.Пасічник, Р.Ріжняк* Визначення показників розподілу характерних ознак у гендерних групах (на прикладі студентів факультету). Наукові записки

Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки, вип. 31. – Кропивницький: ЦНТУ, 2017. – С. 236–244.

6. World Economic Forum [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://www.weforum.org>